

УДК 130.2 (477): 001.891: 141.82 «192/193»

Вдовиченко Г. В.

Кандидат філософських наук, доцент кафедри української філософії та культури Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КУЛЬТУРФІЛОСОФСЬКІ ЗДОБУТКИ ФІЛОСОФІВ УСРР 20–Х—30–Х рр. ХХ ст. У ГАЛУЗІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАРКСИЗМУ-ЛЕНІНІЗМУ

Ця стаття подає перший комплексний аналіз висвітлення і розробки філософами УСРР 20-х—30-х рр. ХХ ст. проблематики філософії культури у галузі дослідження марксизму-ленінізму. Основну увагу присвячено вивченню здобутків провідних представників харківської філософської школи

Ключові слова: філософія, філософія культури, філософська думка УСРР, харківська філософська школа, модернізм, марксизм, С. Семковський, В. Юринець, Т. Степовий

Виходячи із підсумків проведеного протягом 2006–2013 рр. у п'яти циклах статей системного вивчення культурфілософської спадщини академіка ВУАН В.Юринця і члена-кореспондента ВУАН П. Демчука, як двох чільних представників «філософського фронту» УСРР 20-х–30-х рр. ХХ ст., ми розпочинаємо в цій публікації перший комплексний аналіз галузей та напрямів розвитку філософії культури як напряму філософської думки Радянської України епохи «Розстріляного Відродження». Враховуючи здобутки попереднього ознайомлення з доробком вітчизняних істориків філософії—фахівців з історії філософії України, двох історичних періодів: 1). радянського чи 50-і–80-і рр. ХХ ст. та 2). пострадянського чи 1991–10-і рр. ХХІ ст.,—як і опублікованими на той час працями зарубіжних учених, ми дійшли висновку, що ніхто з них, крім професора Інституту філософії ім. Г. Сковороди АН УРСР І.Іваньо, не розглядав культурфілософські здобутки філософів УСРР 20-х–30-х рр. ХХ ст. як об'єкт власного наукового пошуку. Водночас, головним предметом уваги у серії публікацій І. Іваньо 60-х–початку 80-х рр. ХХ ст., присвячених цій темі й, у першу чергу, статті «Володимир Юринець—дослідник мистецтва» (1970), є історико-філософський доробок В. Юринця та,

лиш частково, його оригінальна філософія культури, досліджувані ним із доволі заідеологізованої марксистсько-ленінської позиції. Враховуючи значні й, водночас, вкрай недостатньо досліджені місце й роль культурфілософської думки УСРР 20-х–30-х рр. XX ст. у розвитку новітніх вітчизняних філософії і філософії культури, ми присвятили цю та дві продовжуючі її статті розгляду цієї теми. На нашу думку, підвалини розвитку філософії культури як напряму української радянської філософської думки епохи «Розстріляного Відродження» заклали науковці харківської та, частково, київської філософських шкіл першої третини XX ст.—наукові співробітники філософських інституцій УІМЛ, ВУАМЛІН і філософсько-соціологічної секції при кафедрі марксизму-ленінізму в Києві В. Юринець, П. Демчук та їх колеги: О. Бервицький, В. Беркович, Я. Білик, Н. Білярчик, Я. Блудов, В. Бон, І. Очинський, С. Семковський і Т. Степовий. На окрему увагу заслуговує відповідний внесок, зроблений не лише цими ученими—знаними представниками філософсько-соціологічного відділення УІМЛ, а згодом Інституту філософії і природознавства ВУАМЛІН, але й співробітниками інших кафедр та інститутів УІМЛ і ВУАМЛІН, зокрема відомими ученими й діячами КП (б)У М. Скрипником і Є. Гірчаком, та іншими науковцями, як-от професором Зоологічного інституту Харківського державного університету І. Поляковим. Свій внесок до осмислення проблематики філософії культури зробили, як учасники проведених в УСРР у першій половині 30-х рр. XX ст. кампаній офіційних критики та засудження В. Юринця і П. Демчука, критики їх культурфілософських поглядів—їх колишні колеги по УІМЛ та ВУАМЛІН: П. Абдула, Ф. Беляєв, О. Васильєва, А. Кушик, М. Шовкопляс,—та ін.

Класифікуючи три галузі формування філософії культури як напряму філософської думки УСРР 20-х—30-х рр. XX ст., а саме дослідження харківської та, частково, київської філософських шкіл з: 1). історії і теорії марксистсько-ленінської філософії, 2). історії зарубіжних філософської та суспільно-політичної думок і 3). історії українських філософської та суспільно-політичної думок,—ми виокремили вісім основних напрямів їх культурфілософського пошуку і встановили їх, фактично, цілковиту невивченість на сьогодні. В центрі нашої уваги у цій статті опинились представляючі першу галузь такі напрями: 1). вивчення й розроблення філософії культури марксизму та 2). дослідження вчень провідних діячів ВКП (б) і КП (б)У про радянське національно-культурне будівництво. Розвиток першого із них пов'язаний, головним чином, із науковою діяльністю чільних представників харківської філософської

школи С. Семковського, В. Юринця і С. Степового та кількох їх колег: П. Демчука, Я. Блудова, І. Очинського й О.

Бервицького. З огляду на ту обставину, що розвиток філософської думки СРСР, в тому числі УСРР, у другій половині 20-х рр. XX ст. тривав під знаком ініційованого проводом ВКП (б) протистояння підтриманих владою «діалектиків»-«деборінців» та опонуючих їм «механістів», філософія культури марксизму актуалізувалась філософами УСРР у контексті цієї публічної полеміки. Разом із тим, ця актуалізація відбувалась напередодні та, в основному, на початку періоду сталінської «реконструкції» 30-х рр. XX ст., коли за наказом Й. Сталіна було офіційно піддано гострій критиці й засудженню чільних ідеологів ВКП (б) Л. Троцького та М. Бухаріна, як і теоретиків марксизму Г. Плеханова й О. Богданова, з метою проголошення єдиним головним теоретиком марксизму в СРСР після В. Леніна саме Й. Сталіна. Отже, провідні представники групи «деборінців» на «філософському фронті» УСРР В. Юринець і П. Демчук та переважна більшість їх колег—філософів УСРР, узяли вельми активну участь у цій публічній полеміці й, водночас, у засудженні ідей, зокрема культурфілософських поглядів, Г. Плеханова, О. Богданова, Л. Троцького та М. Бухаріна, розробляючи питання філософії культури марксизму за умов утвердження сталінізму. Піддаючи критиці в низці публікацій останньої третини 20-х рр. XX ст., як-от статті «Про механічний і діалектичний матеріалізм» (1929), провідних теоретиків «механістичного матеріалізму» в філософській думці СРСР, зокрема А. Вар'яша, В. Юринець зосередив окрему увагу на осмисленні в своїх марксознавчих розвідках, як-от статті «Німецька ідеологія Маркса й Енгельса» у зв'язку з деякими питаннями діалектичного й історичного матеріалізму» (1927), культурфілософії марксизму—одного з джерел власної філософії культури. Аналізуючи засновки культурфілософії марксизму у світлі критики концепцій Л. Троцького й М. Бухаріна, автори публікацій «Проблема культури» (1930) І. Очинський та «Питання культурної революції» (1932) І. Премислер і Т. Степовий піддали, як і В. Юринець та О. Бервицький, критиці в низці статей культурфілософського вчення Г. Плеханова і О. Богданова. У власну чергу, Я. Блудов розкрив у праці «Суспільство і природа» (1931) зміст філософії культури К. Маркса і Ф. Енгельса в світлі критики «буржуазної» соціологічної думки XIX—першої третини XX ст.

Одним із перших дослідників марксистсько-ленінської філософії у філософській думці УСРР 20-х–30-х рр. XX ст. був С. Семковський—упорядникшироковідомоїтодівСРСР«Марксистської

хрестоматії» та автор присвячених аналізу історії й теорії марксизму публікацій— статті «Марксизм, як предмет викладання» (1922) і нарису «Що таке марксизм. Дарвін і Маркс» (1923), де розглянуто й культур-філософські погляди К. Маркса та Ф. Енгельса. Відзначаючи у першій із них відродження в суспільній думці СРСР початку 20-х рр. ХХ ст., як-от у концепції П. Сорокіна, «антинаукових методів мислення», він виразно зауважив, що «реакційному, релігійно-ідеалістичному світогляду» радянські науковці повинні протиставити матеріалістичний світогляд— «світогляд натуралістично-марксистський». Підкреслюючи, що К. Маркс виявив, що історія є «ареною дії певних законів» і цим «довів до кінця справу Дарвіна», який поширив «ідею причинної закономірності» й на «світ органічний», С. Семковський визнав марксизм за «останню ланку дійсно наукового світогляду». Принагідно висвітлюючи й засади історико-матеріалістичного вчення, як-от відзначаючи важливу роль засобів праці— «штучних органів», як «основи» суспільного життя й «розвитку людської культури», С. Семковський дещо докладніше розкрив у нарисі «Що таке марксизм. Дарвін і Маркс» своє бачення марксизму— засновки «матеріалістичного розуміння історії»- «науки Маркса, що завершує науку Дарвіна». Провідний вітчизняний апологет «деборінців» та один із, спільно з С. Семковським, провідних дослідників історії й теорії марксизму на «філософському фронті» УСРР, В. Юринець плідно досліджував вчення К. Маркса та Ф. Енгельса в сімнадцяти публікаціях 1923–1933 рр., як-от у перших в філософській думці УСРР студіях про вперше видані саме в СРСР їх праці «Діалектика природи» й «Німецька ідеологія»— статтях «Енгельс і діалектика природи» (1926) й «Німецька ідеологія Маркса й Енгельса» у зв'язку з деякими питаннями діалектичного й історичного матеріалізму» (1927). Постулюючи у передмові до монографії «В боротьбі за Ленінську філософію (3 приводу Ленінського конспекту Гегелевої «Науки логіки»)» (1930) П. Демчука гасла «марксистського філософського ренесансу на Україні» та «створення дійсно глибокої пролетарської соціалістичної української культури», В. Юринець підкреслив, що як її розбудова, так і «тривке культурне будівництво» в цілому неможливі без «здобуття філософії діалектичного матеріалізму» як «найвищої ідеологічної цитаделі». Показово, що він часто критикував вульгаризацію марксизму в СРСР, зокрема засудив тлумачення історичного матеріалізму як «сукупності замкненої системи знання», а не методології історичного досвіду, і висловив таке вельми двозначне сподівання, що в майбутньому безкласовому суспільстві марксизм-ленінізм «глибоко» знатимуть не в

«догматичних засохлих схемах», а в «діалектичній, животворчій гнучкості». Зосереджуючи у статтях другої половини 20-х рр. XX увагу на марксистському вченні про базис і надбудову та не раз розкриваючи саме в його світлі своє розуміння культури, яку він у тичинознавчій монографії визнав за «завжди певне творення штучного середовища, проти сліпих сил природи»—«творення історичної людини з людини зоологічної», В. Юринець принципово виступав проти спроб побачити у ідеологіях надбудови чисті відбитки економічної структури суспільства.

Прикметно, що В. Юринець, П. Демчук та, власне, всі їх колеги—філософи СРСР, до початку 30-х рр. XX ст. високо оцінювали внесок до марксистської думки Г. Плеханова, допоки під лозунгом «найнепримиренніше викрити антимарксистські засади плеханівської естетики», зокрема «ідеалістичний біологізм», у СРСР не було розпочато кампанію засудження «плеханівської «ортодоксії». Етапною для вітчизняного плеханознавства 20-х рр. XX ст. є праця «Значіння Плеханова для марксистської соціології мистецтва» (1927) В. Юринця, присвячена першому в УСРР системному аналізу досліджень з історії та теорії літератури й мистецтва цього «узброєного цілковито методом марксиста». Невдовзі В. Юринець, як і інші плехановознавці УСРР, зокрема автори статей «Перекручення в матеріялістичному розумінні історії Плеханова» (1932) Т. Степовий та «До п'ятнадцятиріччя смерті Плеханова» (1933) Я. Блудов,—були змушені засудити Г. Плеханова як «лідера меншовиків» і «механіста». На окрему увагу з цих праць заслуговують дослідження культурфілософії Г. Плеханова, проведені Т. Степовим у двох «Передмовах редактора» до другого тому «Вибраних творів» (1932—1933) Г. Плеханова і О. Бервицьким у «Передмові редактора» (1932) до праці Г. Плеханова «Основні питання марксизму». Так, відзначаючи у статті «Трагедія Плеханова» (1928) низку певних помилок тоді ще «геніяльного діалектика» Г. Плеханова, Т. Степовий навів у «Передмовах редактора» значно ширший спектр закидів на адресу Г. Плеханова як «лідера меншовиків». З-поміж них він звернув особливу увагу на «основні перекручення» ним «матеріялістичного розуміння історії», зокрема розробку «теорії бази й надбудови» не «на ґрунті вчення Маркса про суспільно-економічні формації», але «для суспільства «взагалі», та «ухил в бік географічного матеріялізму». Закидаючи Г. Плеханову «переоцінку географічного оточення» в історії людства, а саме те, що «він розвиток продуктивних сил ставить у цілковиту залежність від географічного оточення», Т. Степовий протиставив

це тлумачення «рушійної сили» суспільного процесу ідеї К. Маркса, що цією силою є «основна суперечність» «між продуктивними силами і продукційними відносинами». Виходячи із цих засад, Т. Степовий та І. Премислер так визначили у статті «Питання культурної революції», засновки культурфілософії марксизму: «Марксизм-ленінізм не обмежує поняття культури лише галуззю духовної або матеріальної культури, а охоплює в понятті культури всі галузі людської діяльності в певних суспільно-економічних формаціях. Марксизм-ленінізм виявляє в класових формаціях класовий історичний характер культури і характерні риси панівної класової культури, і встановлює залежність між окремими галузями культури» [1, с. 72].

Піддаючи критиці в своїй «Передмові редактора» культурфілософські погляди Г. Плеханова, зокрема, як і Т. Степовий, дорікаючи йому визнанням саме «географічного середовища» за «основу суспільного розвитку» — «основний чинник розвитку продуктивних сил», О. Бервицький наголосив, що марксизм «нічого спільного не має з таким поглядом», бо згадане середовище «ні на яких стадіях розвитку суспільства не становить основи». Разом із тим, О. Бервицький та його колеги також звернули окрему увагу і на критичне оцінювання В. Леніним культурфілософської концепції О. Богданова. Вона була першою піддана критиці серед інших «антиленінських теорій культури і культурної революції» у згаданій статті І. Премислера та Т. Степового, де погляд О. Богданова на культуру як «сукупність метод і засобів соціальної організації людей» прямо визнано за «ідеалістичний» та зазначено: «Культура, за Богдановим, має створюватися лабораторним шляхом, у «пролеткультгах» поза всякою залежністю від пролетарської революції... за Богдановим, культурна революція є передумова всякої революції. Не зважаючи на радикальне відкидання буржуазної культури, погляд Богданова на пролетарську культуру, як на таку, що витворюється цілком у рамках буржуазного суспільства, перед диктатурою пролетаріату, цілковито заперечує класовий характер пролетарської культури і цілковито ігнорує питання перероблення буржуазної культури» [1, с. 75]. Ця частково процитована розгорнута оцінка, фактично, підбиває підсумки виконаного Т. Степовим у статті «Проблема пролетарського мистецтва» (1927) вивчення «соціальної теорії» і культурфілософії О. Богданова. Вказуючи у цій публікації, що проблема пролетарської культури для О. Богданова є «чисто організаційна проблема», бо ця культура є для нього «знаряддя перемоги всесвітнього соціалізму», Т. Степовий вказав на протиріччя філософії культури О. Богданова, впливаючі з її

постулату, що без «пролетарської культури» «не може бути пролетарської революції». Критичний розгляд культурфілософії О. Богданова навів у статті «Проблема культури» І. Очинський, який піддав її філософію культури М. Бухаріна критиці як «не марксо-ленінське розуміння культури» у світлі розкриття в розділах «Марксизм-ленінізм і тов. Бухарін» та «Питання про клясову культуру. Процес «визрівання» клясової культури» засад культурфілософії марксизму. Прямо визнаючи тлумачення О. Богдановим культури за «ідеалізм, підфарбований пролетарською ідеологією», І. Очинський підкреслив: «Наївний утопізм у творенні пролетарської культури привів на практиці до третьорядних театральних вистав» [2, с. 23]. Вельми високо оцінюючи культурфілософію К. Маркса, в якого «історія культури збігається з усім історичним розвитком» — «од дикуна» кам'яної доби до висококультурного індустріялізованого комуніста майбутнього», вчений зауважив, що «на першій пляні» в творця марксизму був «активний, виробничий характер культурного процесу».

Не менш важливим і актуальним напрямом розроблення представниками «філософського фронту» УСРР 20-х–30-х рр. XX ст. проблематики марксистської філософії культури у працях з історії і теорії марксистсько-ленінської філософії було і дослідження вчень провідних діячів ВКП (б) та КП (б)У про радянське національно-культурне будівництво. Крім суттєвого внеску до нього В. Юринця, Т. Степового й І. Очинського, як, разом із тим, і низки їх колег, насамперед А. Річицького, важливу роль у формуванні цього напрямку філософії культури УСРР епохи «Розстріляного Відродження» відіграли, що прикметно, і кілька провідних діячів КП (б)У, в першу чергу М. Скрипник та Є. Гірчак. Не раз посилаючись у перших українознавчих публікаціях другої половини 20-х рр. XX ст., головним чином у статті «Новий ідеологічний маніфест українського фашизму» (1926), на вчення В. Леніна про державу й національно-культурне будівництво, В. Юринець звернув особливу увагу на розуміння ним проблеми «самовизначення націй». Виходячи у її тлумаченні з виразної націонал-комуністичної позиції, а саме погляду на це питання ідеолога політики українізації М. Скрипника, В. Юринець, у цілому, підтримав його заходи у справі запровадження та теоретичного обґрунтування цієї політики, зокрема солідаризувався в статті «Національне питання на X з'їзді КП (б)У» (1927) з офіційним засудженням ним та провідом КП (б)У «руського й українського націоналізму та шовінізму». Проте, під час періоду сталінської «реконструкції» В. Юринець, як, по суті, всі його колеги — філософи УСРР, був змушений виступити із критикою позиції М. Скрипника

в справі національно-культурного будівництва СРСР з позиції централізаторсько-русифікаторської політики Й. Сталіна з її висловленою ним у «Політичному звіті Центрального Комітету ХУІ з'їзду ВКП (б)» провідною тезою про майбутнє «злиття» «національних формою, соціалістичних змістом культур» «в одну загальну соціалістичну (і щодо форми й щодо змісту) культуру з одною спільною мовою». Саме в контексті поступового утвердження в суспільно-політичній думці СРСР сталінської політики радянського національно-культурного будівництва, в кінці 20-х—на початку 30-х рр. ХХ ст. низка представників «філософського фронту» УСРР, як-от: І. Очинський, І. Премислер і Т. Степовий, — опублікували серію вже частково розглянутих статей з історії і теорії національно-культурного будівництва в СРСР. У публікаціях — «Проблема культури» І. Очинського та «Питання культурної революції» І. Премислера і Т. Степового, були прямо засуджені, як «антиленінські теорії культури і культурної революції», культурфілософські погляди опонентів Й. Сталіна — ідеологів ВКП (б) Л. Троцького та М. Б ухаріна, а також низки їх апологетів. Присвячуючи численні публікації другої половини 20-х—початку 30-х рр. ХХ ст. вивченню проблем національно-культурного будівництва в СРСР, М. Скрипник та Є. Гірчак, як і А. Річицький у праці «Ленін і Плеханов в теорії мистецтва й літератури» (1933), присвятили особливу увагу висвітленню засад культурфілософії В. Леніна і, частково, Й. Сталіна.

Позиція В. Юринця в справі аналізу вчень провідних діячів ВКП (б) і КП (б)У про радянське національно-культурне будівництво в середині 20-х—на початку 30-х рр. ХХ ст. визначалась, великою мірою, й досі так і не з'ясованими цілком його стосунками із радянською партійною й науковою елітою, зокрема проводом КП (б)У. Важливим свідченням довірливих відносин ученого з партійним керівництвом УСРР була його активна участь у ініційованій самим Й. Сталіним і розпочатій Політбюро ЦК КП (б)У публічній кампанії критики М. Хвильового в 1926 р. як автора циклів памфлетів «Камо грядеши» та «Думки проти течії». Саме в цих обставинах ми якраз і вбачаємо головне пояснення ідейних настанов перших виступів В. Юринця в періодиці УСРР у 1926–1927 рр., заявлених у статті «З нагоди нашої літературної дискусії»: засудження ідеї європейського вектору українських націо-, державо- та культуротворення, як і світогляду вітчизняної інтелігенції епохи модерну, «хвильовизму» й націоналізму Д. Донцова, та постулювання москвоцентричного напрямку соціалістичного будівництва в УСРР. Однак невдовзі, в своїх основних культурфілософських українознавчих розвідках кінця

20-х–початку 30-х рр. XX ст., В. Юринець розробив наснажену культурфiлософськими поглядами українських модерністів–«хатянь» і, в тому числі, М. Хвильового й, що показово, Д. Донцова, власну філософію культури з її чітким європейським вектором вітчизняного культуротворення. В. Юринець використовував марксистську філософію культури для, на наш погляд, вимушеного маскуваннн власних культурфiлософських ідей, сформованих у 10-х рр. XX ст. на основі сполучення ним соціалістичних, анархо-синдикалістських і націонал-патріотичних учень. Показово, що В. Юринець взяв участь у ініційованій у рік «великого перелому» Й Сталінім кампанії із критики М. Бухаріна як його ж провідного ідейного опонента в ЦК ВКП (б). Активну участь у цій кампанії на «філософському фронті» УСРР брали на початку 30-х рр. XX ст. І. Очинський і Т. Степовий. Пропонуючи у статті «Проблема культури» критичне висвітлення «опортуністичного правого ухилу у проблемі культури» у культурфiлософії М. Бухаріна, І. Очинський протиставив, як протилежні, «погляди на клясову культуру» («у Маркса-Леніна» та «у Богданова і т. Бухаріна», останньому з яких закинув, крім «нечіткості розуміння клясової культури» та перебування «поза живим процесом керівництва культурною революцією», викривлення ним ленінського вчення про «культурну революцію». Прикметно, що в опублікованій у 1932 р. статті «Питання культурної революції» І. Премислера й Т. Степового бухарінська культурфiлософія вже була засуджена як «антиленінська теорія культури і культурної революції». Засуджуючи і філософію культури Л. Троцького, вони закинули їй «ліквідаторські настанови щодо пролетарської культури» та наголосили, що її розробник «заперечує культуру, що її зараз будує пролетаріят» і «не визнає її за культуру соціалістичну і разом клясову». Протиставляючи розглянутим концепціям «вчення марксизму-ленінізму про культурну революцію», І. Премислер та Т. Степовий розкрили його зміст у контексті аналізу вчень про культуру В. Леніна і Й. Сталіна.

Культурфiлософські погляди В. Леніна стали, водночас, одним із головних об'єктів уваги і в праці «Ленін і Плеханов в теорії мистецтва й літератури» А. Річицького, який висвітлив критику В. Ленінінм як богданівської «ідеалістичної теорії», так і вчення Г. Плеханова, пов'язуваних ним, як і концепція Л. Троцького, з «буржуазною теорією культури» К. Каутського. Свій чималий внесок до вивчення філософії культури марксизму та критики культурфiлософських ідей і вчень його опонентів у 20-х рр. XX ст. зробили ідеологи «українізації» — народний комісар освіти УСРР М. Скрипник і його заступник Є. Гірчак. В полі

їх уваги було чимало «опортуністичних» ідей і вчень, як-от офіційно визнані в УСРР за «великодержавно-російський націоналістичний ухил» та піддані критиці і засудженню погляди на національно-культурне будівництво функціонерів КП (б)У і ВКП (б) Д. Лебеда, В. Ваганяна, Г. Зінов'єва та Ю. Ларіна. Засуджуючи у статтях «Теорія боротьби двох культур», «Ваганянщина», «Опозиційний бльо́к і національне питання на Україні» й «Українізація та помилки Ларіна» згадані «ухили», він, водночас, протиставив їм так визначений ним у останній з цих статей погляд проводу КП (б)У на українізацію: «Соціалістичне будівництво на Україні включає в себе і будівництво української пролетарської культури, як невід'ємну та складову частину загального процесу соціалістичного будівництва... під українізацією ми розуміємо, насамперед, втягнення пролетаріату в справу будівництва соціалізму й соціалістичної культури на Україні, забезпечення гегемонної ролі пролетаріату в процесі національно-культурного будівництва» [3, с. 39]. Постійно розвиваючи цю настанову в багатьох статтях та виступах, зокрема «Культурне будівництво в СРСР» (1930), у якій радянську культуру визнано за «культуру широкої самодіяльності мільйонів трудящих мас», які «на чолі з пролетаріатом власними руками творять своє нове життя», М. Скрипник зазвичай розглядав її як братню спілку національних культур СРСР, кожна з яких є національна «за формою і мовою» й «пролетарська, інтернаціональна за своїм змістом». І М. Скрипник, і Є. Гірчак присвятили чимало своїх виступів та публікацій розроблянню засад політики «українізації» у світлі дослідження і популяризації вчення про культуру В. Леніна. Однак на початку 30-х рр. ХХ ст. ідеологи «українізації» були змушені солідаризуватись із позицією Й. Сталіна в цьому питанні, як-от М. Скрипник, який у доповіді «Нові лінії в національно-культурному будівництві» (1929) виступав проти «розтворення всіх національних культур в єдиній космополітичній культурі», а вже в доповіді «Зближення й злиття націй за доби соціалізму» (1931) визнав, що «перед нами стоїть перспектива неминучого зближення і далі злиття націй». Виконаний у цій статті аналіз першої з галузей розвитку філософії культури як напряму філософської думки УСРР 20-х—30-х рр. ХХ ст. виявив її чималі здобутки та, разом із тим, показові суперечності її розвитку, зумовлені активним використанням вітчизняного «філософського фронту» в процесі утвердження сталінізму в СРСР. Продовження згаданого аналізу є однією з важливих передумов об'єктивного відтворення історії розвитку марксистської думки в Україні та, в цілому, вітчизняної філософії.

Список використаних джерел:

1. Премислер І. Питання культурної революції / І. Премислер, Т. Степовий // Прапор марксизму-ленінізму. — 1932. — № 5–6. — С. 72.
2. Очинський І. Проблема культури (Розуміння культури у Маркса, Леніна, Покровського — Богданова й т. Бухаріна) / Ів. Очинський // Прапор марксизму. — 1930. — № 2. — С. 23.
3. Гірчак Є. На два фронти в боротьбі проти націоналізму. Збірник статей 1926–1931 рр. / Є. Ф. Гірчак. — Харків, Пролетар, 1932. — С. 39.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2013 р.

Вдовиченко Г. Культурфилософские достижения философов УССР 20-х — 30-х гг. XX в. в отрасли исследования марксизма-ленинизма
 Эта статья представляет первый комплексный анализ освещения и разработки философами УССР 20-х — 30-х гг. XX в. проблематики философии культуры в отрасли исследования марксизма-ленинизма. Основное внимание уделено изучению достижений ведущих представителей харьковской философской школы
 Ключевые слова: философия, философия культуры, философская мысль УССР, харьковская философская школа, модернизм, марксизм, С. Семковский, В. Юринец, Т. Степовой.

Vdovychenko G. Philosophy of culture achievements of the Ukr. SSR philosophers of the 1920s—1930s in branch of studies on marxism-leninism

This article presents first complex analysis of lighting and developing by the Ukr. SSR philosophers of the 1920s—1930s philosophy of culture problems in branch of their studies on marxism-leninism. Main attention is dedicated to analysis of leading representatives of Kharkiv philosophical school achievements

Key words: philosophy, philosophy of culture, the Ukr. SSR philosophical thought, Kharkiv philosophical school, Modern, marxism, S.Semkovskiy, V.Urynets, T.Stepovyi.